

Тема. Складнопідрядне речення, його будова, засоби зв'язку в ньому.

Мета. З'ясувати будову складнопідрядного речення й засоби зв'язку в ньому; навчитися складати схеми складнопідрядного речення, вчитися правильно використовувати у мовленні складнопідрядні речення; вдосконалювати культуру мовлення; виховувати почуття прекрасного.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Обладнання. Картини К.Білокур, мультимедійний проектор, аплікації

Хід уроку

I. Організаційний момент

(На дошці записано число, класна робота. Тема не вказана)

II. Актуалізація опорних знань

Виразне читання.

– Урок ми розпочнемо поезією В'ячеслава Семенка «Квіти».

(Учитель вмикає слайдшоу. На великому екрані демонструються під музику картини К. Білокур. Учень, який мав випереджаюче завдання, виразно читає поезію напам'ять)

Хто вперше на землі своїх нащадків юних
Із квітами так влучно порівняв?
Хто серед різнокольорових плям
Побачив те, чого не бачать інші люди?

Як погляд малюка з дитячої колиски,
Не затуманений людським гріхом, –
Отак і квіти на землі кругом
Вдивляються в людей, довірливо і чисто.

Таке живе різноманіття пелюсткове,
І кожна – свій характер, лад і ряд.
Від пишності півоній і троянд
До скромності конвалій – ніжних, загадкових.

У кожної людини в цьому світі,
Як оберіг від чар і злих недуг,
Призначений в житті зелений друг –
Своя подоба у строкатій книзі квітів.

– Квіти, як і люди, живі, мають душу, – так сказала авторка полотен, які вам демонструються і які є на ваших столах, – Катерина Білокур.

– Які почуття викликають ці картини?

(Учні відповідають)

– Доберіть епітети до зображених квітів і запишіть до зошитів.

(Учні працюють 1-2 хвилини, зачитують художні означення. Вчитель вимикає слайдшоу)

Робота з текстом.

(На партах перед кожним учнем – текст)

Читання мовчки.

– Прочитайте мовчки текст.

Читання вголос.

(Учень виразно читає текст уголос)

Текст.

1. Квіти Катерина Білокур любила над усе, і їм вона проспівала барвистий гімн. 2. У цієї жінки, мабуть, душа бджоли, бо звичайна людина не змогла б побачити світ таким, яким бачила його художниця. 3. Із квітки на квітку в пошуках поживи, все життя в обіймах квітів – уявляєте це? 4. Станьте бджолою, разом з художницею прислухайтеся до тихої розмови квітів. 5. Квіти справді починали розмовляти, коли тонким пензлем, виготовленим власноруч, Катерина торкалася полотна. 6. Коли наставала тиха, сповнена духмяних пахоців українська ніч, барвисті очі землі розкривали художниці свої таємниці. 7. Тому квіти, які увіковічила жінка з душею бджоли, нікого не залишають байдужими.

– Доберіть заголовок, який би відбивав тему тексту.

– Ви, мабуть, помітили, що у тексті є і прості речення, і складні. То за якими ознаками ви відрізняєте просте речення від складного?

– Які види складних речень ви знаєте?

(Учитель показує на екрані мультимедійного проектора 3 схеми. Див. додаток 1)

– Перед вами схеми речень. За три хвилини знайдіть у тексті і прочитайте речення, які відповідають кожній із них. Вкажіть вид речень.

(Учні працюють і читають речення)

– Ви прочитали лише три речення, а у тексті їх сім. До якого виду належать всі інші?

(Учні відповідають)

III. Оголошення теми, завдань уроку. Мотивація.

(Учитель записує тему на дошці, учні – у зошити)

IV. Вивчення нового матеріалу.

– Розгорніть підручник на с. 36. Прочитайте навчальний матеріал.

– Яке речення називається складнопідрядним?

– Як же визначити, де головна частина, а де підрядна? З'ясувати це допоможуть словосполучення, які ми записали на початку уроку.

– Як ви визначите головне й залежне слово у записаних словосполученнях?

(Учні відповідають)

– Зробіть висновок, як визначити головну частину складнопідрядного речення і підрядну.

(Учитель вмикає слайд. Див. додаток 2)

– Повернімося до тексту. Прочитайте 5 речення. Визначте головну й підрядну частини. Складіть схему речення.

(Один учень пише схему на дошці і робить висновок, що питання до підрядної частини ставиться не від одного слова, а від усього головного речення)

– Прочитайте 6 речення. Визначте головну й підрядну частини. Складіть схему речення.

(Один учень пише схему на дошці і робить висновок, що питання до підрядної частини ставиться не від одного слова, а від усього головного речення)

– Прочитайте 7 речення. Визначте головну й підрядну частини. Складіть схему речення.

(Один учень пише схему на дошці і робить висновок, що питання до підрядної частини ставиться від одного слова, а не від усього головного речення)

– Зверніть ще раз увагу на речення і складені до них схеми і зробіть висновок щодо місця підрядного речення відносно головного.

– Чи можемо у складнопідрядних реченнях міняти місце підрядного відносно головного?

(Учні усно працюють із реченнями, схеми яких складали, і роблять висновок)

– Прочитайте 2 речення. Визначте головну й підрядну частини. Складіть схему речення.

(Один учень пише схему на дошці і робить висновок, що може бути декілька підрядних частин)

(Учитель вмикає слайд. Див. додаток 3)

– На екрані ви бачите схеми речень. Чим вони відмінні від записаних у зошитах і на дошці.

(Учні спостерігають і роблять висновок.)

– Засобом зв'язку у складнопідрядному реченні є підрядний сполучник або сполучне слово. Як же їх розрізнити? Розгорніть підручник на с. 40, прочитайте навчальний матеріал.

– Впишіть у схеми засоби зв'язку і з'ясуйте, де вжито сполучник, де сполучне слово.

Пізнавальна хвилинка «Чи знаєте ви?» (Учень та учениця мали випереджаюче завдання : підготувати цікаві повідомлення про Катерину Білокур. Учитель редагує)

– До якого стилю мовлення належать прочитаний текст?

– Чи є у тесті складнопідрядні речення?

– Зробіть висновок щодо вживання складнопідрядних речень у тому чи іншому стилі мовлення.

V. Закріплення вивченого

(Учитель вмикає слайд. Див. додаток 4)

– Спишіть вислови, складіть схеми речень.

(Учні працюють самостійно, вчитель перевіряє роботу кожного учня чи вибірково, вказує на помилки і робить висновок, як учні засвоїли новий матеріал)

Робота в групах

(Учитель пропонує учням піднятися та підійти до вчительського столу, на ньому розкладені різнокольорові паперові квіти. Пропонується кожному вибрати квітку до вподоби і об'єднатися у групи за кольором квітів. Перевернувши квітку, кожна з груп прочитає завдання, яке має виконати : червоні квіти – скласти діалог за ситуацією спілкування, використовуючи складнопідрядні речення. Ситуація : картинна галерея, мистецтвознавець, відвідувач ; помаранчеві квіти – складіть складнопідрядні речення так, щоб запропоновані частини *пахне цвітом дикого маку; звела погляд на полотно; в якій катині зацвіте* стали підрядними перед головною, після головної, у середині головної ; жовті квіти – доведіть думку, що К. Білокур – майстер художнього живопису, використайте складнопідрядні речення ; рожеві квіти – складіть і розіграйте рольову гру : запитайте у К. Білокур про її життя і творчість, білі квіти – складіть віршовані рядки (1-2 строфи), присвячені квітам, використайте складнопідрядні речення. Учні працюють у групах 5-7 хвилин. Читають завдання, демонструють його виконання. Учні та учитель діляться враженнями. Оцінюється робота учнів)

VI. Підсумок

VII. Домашнє завдання

(Учитель вмикає слайдшоу, що демонструвалося на початку уроку, і читає напам'ять :

Ця ніжність квітів польових,
Ця витонченість стебел –
Сідай у човен і пливи :
Натхнення хвилі стелить!
Краса не має берегів
Й обмеження не має –
Ляга у вишуканість слів
Канва барвистих марев...)

– Такі слова присвятила полотнам К. Білокур сучасна поетеса Катерина Квітчаста, а ви, шановні учні, вдома напишіть листа жінці з душою бджоли – Катерині Білокур. Використайте складнопідрядні речення.

1. [].

2. [], i [].

3. [], [] – [].

[REDACTED]

ГОЛОВНА частина речення

$$\left(\begin{array}{c} \text{ } \end{array} \right)$$

підрядна частина речення

[], (коли)

(коли), []

[, (які),]

[], (бо), (яким)

*Якби ми мали художницю
такого рівня майстерності, то
змусили б заговорити про неї
цілий світ .*

Пабло Пікассо

*Вона мовби розповідала
світові, який талановитий її
народ, як глибоко розвинене в
ньому естетичне чуття, яка
сприятлива його душа до всього
прекрасного в світі.*

Олесь Гончар